

ПРОМИСЛОВА ЕКОЛОГІЯ

СИЛАБУС

Шифр і назва спеціальності	263 – Цивільна безпека	Інститут / факультет	Навчально-науковий інститут механічної інженерії і транспорту
Назва програми	263-1 Охорона праці	Кафедра	Безпеки праці та навколишнього середовища
Тип програми	Освітньо-професійна	Мова навчання	Українська

Викладач

Олександр Древаль, dreval.alex2017@gmail.com

Фото	Кандидат технічних наук, доцент, професор. Кафедра безпеки праці та навколишнього середовища (НТУ «ХПІ») Автор понад 100 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідний лектор з курсів: «Екологія», «Безпека експлуатації будівель і споруд», «Промислова екологія», «Експертиза та обстеження у сфері промислового будівництва та цивільного захисту».
------	---

Загальна інформація про курс

Анотація	Курс дозволяє сформувати у студентів сучасну систему спеціальних знань щодо основних закономірностей взаємодії виробництва з природним середовищем та впровадження цих знань в систему безпечної виробничої діяльності.			
Цілі курсу	<ul style="list-style-type: none"> - оволодіння студентами теоретичними та практичними знаннями та загальними положеннями «Промислової екології»; - оволодіння системою знань про особливості впливу антропогенних забруднень на біосферу; - оволодіння прийомами та методами захисту навколишнього природного середовища від промислових забруднень; - застосування цих знань та умінь у професійній діяльності фахівця - інженера з охорони праці.			
Формат	Лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації. Підсумковий контроль - іспит			
Семестр	5			
Обсяг (кредити) / Тип курсу	6 / вибіркового	Лекції (години) 32	Практичні заняття (години) 32 Лабораторні заняття (годин) 16	Самостійна робота (години) 100

Програмні компетентності	<p>ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, під час практичної діяльності або у процесі навчання, яка передбачає застосування теорій та методів проведення моніторингу, запобігання виникненню аварій, надзвичайних ситуацій, нещасним випадкам (на виробництві) і професійним захворюванням, оцінювання їх можливих наслідків та їх ліквідування.</p> <p>ЗК 10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p> <p>СК-3. Здатність до застосування тенденцій розвитку техніки і технології захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від небезпек техногенного і природного характеру та обґрунтованого вибору засобів та систем захисту людини і довкілля від небезпек;</p> <p>СК-4. Здатність оперувати фізичними та хімічними термінами, розуміти сутність математичних, фізичних та хімічних понять та законів, які необхідні для здійснення професійної діяльності;</p> <p>СК-7. Здатність обґрунтовано обирати та застосовувати методи визначення та контролю фактичних рівнів негативного впливу вражаючих чинників джерел надзвичайних ситуацій на людину і довкілля.</p>
--------------------------	---

Результати навчання

РН 2. Володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності.

РН 11. Визначати фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні шкідливі виробничі чинники та аналізувати безпечність виробничого устаткування.

РН 16. Обирати оптимальні способи та застосовувати засоби захисту від впливу негативних чинників хімічного, біологічного і радіаційного походження.

РН 19. Аналізувати і обґрунтовувати інженерно-технічні та організаційні заходи щодо цивільного захисту, техногенної та промислової безпеки на об'єктах та територіях.

Теми, що розглядаються

Тема 1. Антропогенне забруднення геосфер. Основні методи захисту

Тема 2. Забруднення атмосфери і його наслідки.

Тема 3. Антропогенний вплив на гідросферу та його наслідки.

Тема 4. Антропогенний вплив на ґрунти.

Тема 5. Енергетичне забруднення довкілля.

Тема 6. Боротьба із забрудненням біосфери відходами виробництв.

Тема 7. Захист гідросфери від промислового забруднення.

Тема 8. Захист літосфери від промислового забруднення.

Тема 9. Поводження із твердими побутовими відходами.

Тема 10. Поводження із промисловими відходами.

Тема 11. Поводження з радіоактивними відходами.

Форма та методи навчання. При викладанні використовуються наступні методи: пояснювально-ілюстративний метод використовується при введенні понять, схем, тощо.

При цьому методі навчання діяльність викладача зводиться до подання нового навчального матеріалу, а діяльність студентів – до сприймання, усвідомлення, запам'ятовування матеріалу. Навчальний матеріал при цьому співвідноситься з досвідом студентів наступним чином: вперше повідомляється і засвоюється індуктивним способом – без опори на попередні знання студентів.

Наступний метод – репродуктивний метод застосовується під час повторення вивченого на парі, виконання завдання по вивченню матеріалу для самостійного вивчення. Діяльність викладача при цьому – аналізувати відповідь студента, виправляти його помилки; діяльність студентів – відтворювати те, що було зроблено в аудиторії. Репродуктивний метод використовується для формування в студентів уміння застосовувати знання.

Викладач дає завдання, а студенти їх виконують: розв'язують задачі – за зразком, шляхом застосування теоретичних знань, за допомогою вже відомого способу. Будь-які вправи можуть бути індуктивними дедуктивними або такими, які виконуються за аналогією. Але в усіх випадках маються на увазі дії, які вже неодноразово виконувались.

Система репродуктивних методів сприяє збагаченню студентів знаннями і вміннями, формуванню в них навичок здійснення основних розумових операцій. Для розвитку творчих здібностей студентів потрібні репродуктивні знання.

Методи контролю. Поточний контроль реалізується у формі опитування, захисту лабораторних робіт, тестів, виконання індивідуальних завдань, проведення контрольних робіт, ректорських контрольних робіт тощо.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи студента, проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з лабораторних, індивідуальних занять – за допомогою перевірки виконаних завдань, реферату за обраною темою.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку відповідно до навчального плану в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом.

Семестровий контроль може проводитися в усній формі по білетах або в письмовій формі за контрольними завданнями, а також шляхом тестування з використанням технічних засобів. Можливе поєднання різних форм контролю. Форма проведення семестрового контролю зазначається в робочій програмі навчальної дисципліни.

Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть враховуватися як допоміжна інформація для виставлення оцінки з даної дисципліни.

Студент вважається допущеним до семестрового заліку з навчальної дисципліни за умови повного відпрацювання усіх практичних занять, передбачених навчальною програмою з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1 – Розподіл балів для оцінювання успішності студента для іспиту

Контрольні роботи	Практичні заняття	Лабораторні роботи	Індивідуальні завдання (Р)	Іспит	Сума
10	18	15	17	40	100

Критерії та система оцінювання знань та вмінь студентів.

Згідно основних положень ЄКТС, під **системою оцінювання** слід розуміти сукупність методів (письмові, усні і практичні тести, екзамени, проекти, тощо), що використовуються при оцінюванні досягнень особами, що навчаються, очікуваних результатів навчання.

Успішне оцінювання результатів навчання є передумовою присвоєння кредитів особі, що навчається. Тому твердження про результати вивчення компонентів програм завжди повинні супроводжуватися зрозумілими та

відповідними **критеріями оцінювання** для присвоєння кредитів. Це дає можливість стверджувати, чи отримала особа, що навчається, необхідні знання, розуміння, компетенції.

Критерії оцінювання – це описи того, що як очікується, має зробити особа, яка навчається, щоб продемонструвати досягнення результату навчання.

Основними концептуальними положеннями системи оцінювання знань та вмінь студентів є:

1. Підвищення якості підготовки і конкурентоспроможності фахівців за рахунок стимулювання самостійної та систематичної роботи студентів протягом навчального семестру, встановлення постійного зворотного зв'язку викладачів з кожним студентом та своєчасного коригування його навчальної діяльності.

2. Підвищення об'єктивності оцінювання знань студентів відбувається за рахунок контролю протягом семестру із використанням 100 бальної шкали (табл. 2). Оцінки обов'язково переводять у національну шкалу (з виставленням державної семестрової оцінки «відмінно», «добре», «задовільно» чи «незадовільно») та у шкалу ECTS (A, B, C, D, E, FX, F).

Таблиця 2 – Шкала оцінювання знань та вмінь: національна та ECTS

Рейтингова оцінка, бали	Оцінка ECTS та її визначення	Національна оцінка	Критерії оцінювання	
			позитивні	негативні
90-100	A	Відмінно	<ul style="list-style-type: none"> - Глибоке знання навчального матеріалу модуля, що містяться в основних і додаткових літературних джерелах; - вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку; - вміння проводити теоретичні розрахунки; - відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні; - вміння вирішувати складні практичні задачі 	Відповіді на запитання можуть містити незначні неточності
82-89	B	Добре	<ul style="list-style-type: none"> - Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу, що передбачений модулем; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати 	Відповіді на запитання містять певні неточності

			складні практичні задачі	
75-81	С	Добре	<ul style="list-style-type: none"> - Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати практичні задачі 	Невміння використовувати теоретичні знання для вирішення складних практичних задач
64-74	Д	Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> - Знання основних фундаментальних положень матеріалу, що вивчається, та їх практичного застосування; - вміння вирішувати прості практичні задачі 	Невміння давати аргументовані відповіді на запитання; <ul style="list-style-type: none"> - невміння аналізувати викладений матеріал і виконувати розрахунки; - невміння вирішувати складні практичні задачі
60-63	Е	Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> - Знання основних фундаментальних положень матеріалу модуля, - вміння вирішувати найпростіші практичні задачі 	Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу модуля; <ul style="list-style-type: none"> - невміння послідовно і аргументовано висловлювати думку; - невміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач
35-59	FX (потрібне додаткове вивчення)	Незадовільно	Додаткове вивчення матеріалу модуля може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом	Незнання основних фундаментальних положень навчального матеріалу модуля; <ul style="list-style-type: none"> - істотні помилки у відповідях на запитання; - невміння розв'язувати прості практичні задачі

1-34	Ф (потрібне повторне вивчення)	Незадовільно	-	- Повна відсутність знань значної частини навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - незнання основних фундаментальних положень; - невміння орієнтуватися під час розв'язання простих практичних задач
------	-----------------------------------	--------------	---	--

Основна література:

1	Апостолук С.О. Промислова екологія: навч. посіб. / С.О. Апостолук, В.С. Джигерей, І.А. Соколовський та ін.; – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 430 с. (Вища освіта ХХІ століття).
2	Березуцький В.В. Екологія : навч. посіб. / В.В. Березуцький, Л.А. Васьковець, О.М. Древаль. – Х.: НТУ «ХП», 2016. –420 с. ecology.pdf (kpi.kharkov.ua)
3	Березуцький В.В. Екологія. Практичні та ігрові заняття: навч. посіб. / В.В. Березуцький, О.М. Древаль, В.Ф. Райко та ін.; за ред. В.В. Березуцького. – Х.: Вид-во «Підручник НТУ «ХП», 2013. – 152 с. http://web.kpi.kharkov.ua/safetyofliving/uk/posibnyky-pidruchnyky/
4	Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи «Дослідження парникового ефекту» з дисципліни «Екологія»: для студентів денної форми навчання усіх спеціальностей / уклад. В.В. Березуцький, О.А. Максименко; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін.-т». – Харків: Арт-прінт, 2021. – 12 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI_Press/52522
5	Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи «Визначення запиленості атмосферного повітря» з дисципліни «Екологія»: для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / уклад. Л.А. Васьковець, Н.С. Євтушенко, Н.Є. Твердохлебова; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін.-т». – Харків: Панов А.М., 2020. – 50 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI_Press/50775
6	Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи «Оцінка якості атмосферного повітря населених місць»: для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / уклад. Л.А.

	<p>Васьковець, Н.Є. Мовмига, Н.С. Євтушенко; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін.-т». – Харків: Панов А.М., 2020. – 64 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI Press/50576</p>
7	<p>Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи «Адсорбційне очищення води від забруднюючих речовин» з дисципліни «Основи екології»: для студентів усіх спеціальностей / уклад. В.В. Березуцький, О.О. Кузьменко, О.В. Толстоусова, О.С. Лісогор; – Харків: НТУ «ХПІ», 2020. – 20 с. Методические указания - НТУ «ХПІ http://web.kpi.kharkov.ua › metodycheskye-ukazanyya</p>
8	<p>Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи «Визначення водневого показника стічних вод та кількості нейтралізуючого розчину» з дисципліни «Основи екології»: для студентів усіх спеціальностей / уклад. В.В. Березуцький, О.О. Кузьменко, О.В. Толстоусова, Г.М. Панчева. – Харків: НТУ «ХПІ», 2020. – 20 с. prohramy_2020_Vyznachennia.pdf</p>
9	<p>Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи «Визначення фізичних показників якості води» з курсу «Основи екології»: для студентів усіх спеціальностей / уклад. В.В. Березуцький, Г.М. Панчева, О.А. Максименко; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін.-т». – Харків: Моделіст, 2021. – 24 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI Press/51661</p>
10	<p>Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи «Вимір величини ослаблення активності випромінювального елемента в залежності від виду та товщини матеріалу захисного екрану» з дисципліни «Основи екології»: для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / уклад. В.В. Березуцький, В.В. Макаренко, Н.Д. Устинова, І.О. Мезенцева. – Харків: НТУ «ХПІ», 2020. – 20 с. Методические указания - НТУ «ХПІ http://web.kpi.kharkov.ua › metodycheskye-ukazanyya</p>
11	<p>Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи «Визначення прямої сонячної радіації» з курсу «Основи екології»: для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / уклад. Н.Є. Мовмига, Л.А. Васьковець, Н.Є. Твердохлебова; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін.-т». – Харків: Панов М.А., 2020. – 20 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI Press/48685</p>

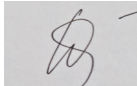
Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Таблиця 3 – Перелік дисциплін

Попередні дисципліни:	Наступні дисципліни:
Екологія	Безпека виробничих процесів і устаткування
Теорія ризиків	Запобігання аваріям на виробництві
Системи контролю небезпечних та шкідливих виробничих факторів	Пожежна безпека виробництв
Методи вимірювання параметрів навколишнього середовища	Безпечна експлуатація потенційно небезпечних виробництв

Провідний лектор

проф., к.т.н., доц. Олександр ДРЕВАЛЬ
(посада, звання, ПІБ)

(підпис)